# Eğitim Siyaseti ve Siyasaları

## Kuram, Uygulama ve Araştırma

Halil IŞIK

PEGEM AKADEMİ

Halil IŞIK

**EĞİTİM SİYASETİ VE SİYASALARI**
**Kuram, Uygulama ve Araştırma**

ISBN 978-625-5442-23-9

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2026, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere http://pegem.net adresinden ulaşılabilmektedir.

1. Baskı: Kasım 2026, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Özgürel
Dizgi-Grafik Tasarım: Umutcan Çağlayan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sayfa Basım Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sit. 1514. Cad. No: 23-25
Yenimahalle/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 77079

**İletişim**

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

# ÖN SÖZ

Eğitimin "niçin, nasıl, nerede ve kim tarafından" şeklindeki soruları cevabı eğitim siyaseti ve siyasalarının konu alanına girmektedir. Eğitime ilişkin siyaset güç ilişkileri ve çıkar grupları eğitim siyasetinin temelini oluşturan unsurlardır. Eğitim siyasaları ise eğitim siyaseti sürecinin tecellisi olarak ortaya çıkan eğitimle ilgili tüm karar ve düzenlemeler manzumesi olarak düşünülebilir.

Bu çalışmada eğitim politikası terimini kullanmaktan bilinçli olarak kaçınılmıştır. Çünkü "eğitim politikası" kavramı, hem eğitim siyaseti (educational politics) hem de eğitim siyasası (educational policy) terimlerine karşılık gelen dolayısıyla içinde belirsizlik barındıran bir durum arz etmektedir. Türk dili zengin bir dildir ve gelişmiş bir sözel ve yazılı edebiyatı bulunmaktadır. Ancak bazı durumlarda yabancı dillerden birçok kelime ya da terim almıştır. Bu durum tüm diller için de geçerli olan bir husustur.

Bu çalışmada eğitim siyaseti ve siyasasına ilişkin konu ve içeriklerin taraf olmadan literatürün işaret ettiği açılardan ele alınıp incelenmesi ve sunumu söz konusudur. Dolayısıyla herhangi bir siyasi ya da ideolojik bakış açısından olayların değerlendirilmesi söz konusu değildir. Aslında eğitim siyaseti ve siyasasının belirli siyasi ve ideolojik görüşler açısından değerlendirilmesi de yanlış bir yaklaşım değildir. Ancak bu çalışmanın amacı toplum ve insanlık için bilimsel literatürün öne çıkardığı gerçekler doğrultusunda bir tartışma ortamı oluşturmak olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmada yer alan şekilleri tasarlayıp uygulamaya geçiren yeğenim Dr. Gizem TAYLAN YALÇIN'a en içten teşekkürlerimi sunar; sağlık, mutluluk ve başarılar dilerim. Çalışmayı dil, anlatım ve imla açısından inceleyen ve düzeltme işlemlerini yapan meslektaşım Öğretmen Abdulkadir ÖNTÜRK Hocam'a çok teşekkür eder; kendilerine sağlık, mutluluk ve başarılar dilerim.

Bu çalışmanın dizgi ve basımını gerçekleştiren Pegem Akademi® ailesine en içten teşekkürlerimi bir borç bilirim. Çünkü onlar bu süreçte gerek profesyonellikleri gerekse gösterdikleri ilgi, alaka ve yakınlıktan dolayı çok büyük motivasyon kaynağı oldular.

Ülkemiz eğitim sistemi için hepimizin değer ve inançlarını yansıtan siyasi bir süreç vasıtasıyla toplumumuzun gelişmesine katkı sağlayan siyasaların geliştirilmesi dileğiyle,

Kasım, 2026, VAN

Prof. Dr. Halil IŞIK, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5305-074

# İÇİNDEKİLER

Ön Söz ..... iii

## 1. KISIM
## EĞİTİM SİYASETİ VE SİYASASININ KURAMSAL TEMELLERİ

### 1. BÖLÜM
### TEMEL KAVRAMLAR

Giriş ..... 3
Kavram Olarak Siyaset ve Siyasa ..... 4
Kavram Olarak Eğitim Siyaseti ve Eğitim Siyasası ..... 9
Siyasal Eğitim ..... 17
Siyasi Sürece Katılım, Siyasal Kutuplaşma ve Eğitim Siyaseti ve Siyasası ..... 20
Siyasaya İlişkin Öğrenme ve Siyasa Değerlendirme ..... 22
Mikro Siyaset ve Eğitim ..... 23
İdeoloji ve Eğitim ..... 24
Özet ..... 26
Tartışma Soruları ..... 27

### 2. BÖLÜM
### EĞİTİM SİYASETİ VE SİYASASININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Giriş ..... 29
Tarihsel Süreç Açısından Türkiye'de Eğitim Siyaseti ..... 30
AK Parti Dönemi Eğitim Siyaseti ve Siyasaları ..... 35
Batı Kültür ve Tarihi Açısından Eğitim Siyaseti ..... 36
Batı Eğitimi Siyaseti Bağlamında Hegel ve Marx ..... 38
Özet ..... 40
Tartışma Soruları ..... 41

### 3. BÖLÜM
### EĞİTİM SİYASETİ VE SİYASASI KURAMLARI

Giriş ..... 43
Klasik Yunan Dünyası Eğitim Siyaseti ve Siyasasının Kuramsal Temelleri ..... 43
Siyaset Kuramı ve Eğitim ..... 44
Eğitim Siyasasının Bileşenleri ..... 46
Siyasa Değişimi Kuramları ..... 48
Eğitim Siyasası Kuramları ..... 51
Eğitimde İnsan Kaynakları Yönetimi Siyasalarına ve Siyasetine İlişkin Kuramsal Temeller ..... 54
Özet ..... 55
Tartışma Soruları ..... 55

## 4. BÖLÜM
## EĞİTİM DEMOKRASİ İLİŞKİSİ: DEMOKRATİK EĞİTİM

Giriş ... 58
Demokrasi Kavramı ... 58
Demokrasi Kuramları ... 60
Demokratik Eğitim ve Demokratik Değerler ... 63
Demokratik Yaşam, Siyasal Değerler ve Eğitim ... 66
Özet ... 67
Tartışma Soruları ... 68

## 5. BÖLÜM
## EĞİTİM SİYASETİ BAĞLAMINDA SİYASA GELİŞTİRME SÜRECİ VE UYGULANMASI

Giriş ... 70
Eğitim Siyasası Geliştirmenin Siyaseti ... 71
Bir Döngü Olarak Eğitim Siyasası ... 72
Eğitim Siyasaların Niteliği ... 73
Siyasa Geliştirme Süreci ... 75
Eğitim Siyasalarının Uygulanması ... 75
Eğitim Siyasaların Türleri ... 77
Özet ... 79
Tartışma Soruları ... 80

# 2. KISIM
# UYGULAMADA EĞİTİM SİYASETİ VE SİYASASI

## 6. BÖLÜM
## ÖRGÜTSEL BİR YAPI OLARAK OKUL SİYASETİ VE SİYASASI

Giriş ... 83
Okul Özerkliği ... 83
Okul Siyaseti ve Siyasası ... 84
Okul Öğretim Programlarına İlişkin Siyaset ve Siyasa ... 86
Örtük Program ... 87
Okullar ve Öğrencilerin Eşleştirilmesi ... 88
Okul Büyüklüğü ... 89
Sınıf Büyüklüğü ... 91
Okul Seçimi ... 92
Özet ... 94
Tartışma Soruları ... 94

## 7. BÖLÜM
## EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARINA İLİŞKİN SİYASET VE SİYASALAR

Giriş ..... 96
Okulun Yeri ..... 96
Okulda Öğrenci ve Personelin Kıyafetine İlişkin Siyaset ve Siyasa ..... 98
Taşımalı Eğitim Siyaseti ve Siyasası ..... 99
Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretime İlişkin Siyaset ve Siyasalar ..... 100
Yatılı Okullar ..... 101
Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin Okullar ..... 104
Özet ..... 105
Tartışma Soruları ..... 106

## 8. BÖLÜM
## OKULDA DERS VE ÖĞRETİM SÜRECİNE İLİŞKİN SİYASET VE SİYASA

Giriş ..... 108
Okullarda Dersler, Süreleri ve Eğitim Siyaseti ..... 108
Seçmeli Dersler ..... 109
Öğrencilerin Farklı Programlarına Yönelik Rehberlik Hizmeti: Mesleki Yönlendirmeye İlişkin Siyaset ve Siyasalar ..... 110
Eğitim Siyaseti ve Siyasası Açısından Okul Ders Kitapları ..... 112
Öğretim Süreci, Siyaset ve Siyasalar ..... 114
Sınıf Yönetimi ve Öğrenci Disiplini ..... 116
Özet ..... 118
Tartışma Soruları ..... 118

## 9. BÖLÜM
## OKUL YÖNETİMİNE İLİŞKİN SİYASET VE SİYASA

Giriş ..... 120
Okul Yönetimi ve Siyasalar ..... 120
Okul Yönetimi ve Siyaseti ..... 123
Okul Yöneticilerinin Siyasi Becerileri ..... 123
Liderlik, Yönetişim, Eğitim Siyaseti ve Siyasası ..... 124
Güncel Bir Sorun: Okul Güvenliğini Sağlama Aracı Olarak Okul Siyasaları ..... 125
Okul Yöneticileri ve Okula Devamı Sağlamak ..... 127
Okul Yönetiminde Sorunlu Alanlar ve Eğitim Siyaseti ..... 128
Özet ..... 129
Tartışma Soruları ..... 130

## 10. BÖLÜM
## EĞİTİM ÖĞRETİMİN YÖNTEM VE TEKNİKLERİNE İLİŞKİN SİYASET VE SİYASALAR

Giriş ..... 132
Siyaset, Eğitim ve Öğretim: Öğretimin Siyaseti ..... 132
Değerler Eğitimi ve Siyaset İlişkisi ..... 133
Öğrenme ve Siyaset ..... 135
Müfredat, Öğretim İlke ve Yöntemlerine İlişkin Siyasalar ..... 137
Okullardan Öğrencilerin Beklentileri ..... 138
Okullarda Öğrenci Değerlendirme Sınavları ..... 139
Sınıf Tekrarı ..... 140
Özet ..... 142
Tartışma Soruları ..... 142

## 11. BÖLÜM
## OKULDA İNSAN KAYNAKLARININ YÖNETİMİNE İLİŞKİN SİYASET VE SİYASALAR

Giriş ..... 144
Eğitim Örgütlerinde İnsan Kaynakları Siyaseti ve Siyasası ..... 145
Öğretmenlerin İstihdamına İlişkin Siyasalar ..... 147
Eğitimde İnsan Kaynakları Yönetiminin İşlevleri ..... 148
Özel Öğretim Kurumlarında İnsan Kaynakları Yönetimi Siyasaları ..... 150
Eğitimde İnsan Kaynaklarını Yönetimi ve Öğretimin Kalitesi Arasındaki İlişki ..... 151
Özet ..... 152
Tartışma Soruları ..... 153

## 12. BÖLÜM
## VELİ KATILIMINA YÖNELİK SİYASET VE SİYASALAR

Giriş ..... 155
Veli Katılımı Kavramı ..... 156
Veli Katılımının Okullara Etkisi ..... 157
Veli Katılımının Siyasal Yönü ..... 158
Veli Katılımında Demokrasi: Taraflar ve Çıkarlar ..... 159
Kişiler Arası Stratejik Siyasi Beceriler ..... 161
Okul-Aile Birliğinin Sağlayacağı Yararlar ..... 163
Okul-Aile İş Birliği Siyasaları ..... 165
Okul Koruma Dernekleri Siyaseti ve Siyasası ..... 165
Özet ..... 167
Tartışma Soruları ..... 169

## 3. KISIM
## EĞİTİM SİYASETİ VE SİYASASI ARAŞTIRMALARI

### 13. BÖLÜM
### EĞİTİM SİYASETİ VE SİYASASI ARAŞTIRMALARINDA ÖNCELİKLER

Giriş ..... 172
Eğitim Siyaseti ve Siyasası Araştırmaları Alanında Boşluklar ve Eksiklikler ..... 172
Eğitim Araştırmaları ve Siyasa Geliştirme ..... 174
Eğitim Siyaseti ve Siyasası Araştırmalarında Öncelikli Konular ..... 175
Eğitim Siyaseti ve Siyasası Araştırmalarına Kritik Açıdan Bakış ..... 177
Siyasa Geliştirme Uygulama Sürecinde Araştırmanın Rolü ..... 178
Siyasa Araştırmaları ..... 179
Özet ..... 181
Tartışma Soruları ..... 181

### 14. BÖLÜM
### EĞİTİM SİYASETİ VE SİYASALARINI DEĞERLENDİRME ARAŞTIRMALARI

Giriş ..... 183
Eğitimde Program ve Siyasa Değerlendirme ..... 184
Eğitim Siyasalarının Etkililiğini Değerlendirme ..... 188
Eğitimde Siyasa Değerlendirmede Sorunlar ..... 189
Siyasa Analizi ve Siyasa Değerlendirme: Karşılaştırmalı Açıklama ..... 191
Özet ..... 192
Tartışma Soruları ..... 193

**Kaynakça** ..... 194

# 1. KISIM

# EĞİTİM SİYASETİ VE SİYASASININ KURAMSAL TEMELLERİ

Siyaset ile eğitim ilişkisine bakıldığında, Hegelci diyalektik yaklaşım, söz konusu iki alanı uzlaştırma girişiminin bir sentez oluşturduğunu ve bu sentezin de zamanla yeni bir teze dönüştüğünü öne sürer. Siyaset ile eğitim arasındaki etkileşim; sivil toplum liderleri, eğitimciler, ebeveynler ve vergi mükellefleri nezdinde güçlü duyguları harekete geçirir. Siyasetin eğitimden tamamen arındırılamayacağı bilinen bir gerçektir (Ijov ve Alye, 2015).

Ülkemizde aslında bu bahsedilen tartışma Cumhuriyet'in kurulmasıyla çözüme kavuşmuştur. Demokrasi adı altında toplumsal düzeyde, bir diğer deyişle sahada eğitimin mahiyetine ilişkin tartışmalar gücü elinde bulunduran merkeziyetçi kişi ve kurumlar düzeyine çıkarılmıştır. Dolayısıyla sokaktaki vatandaşa "Okulda ne kazandırılacak, nasıl bir insan yetiştirilecek?" gibi konularda hakkı verilmemiştir ya da verilmişse geçmişte elinden alınmıştır. Aslında ülkemizde eğitim politikası merkeziyetçi bakış açısından bakıldığında çok sığ bir alandır. İktidara gelme olasılığı olan partileri eğitime bakışları hakkında biraz bilgi sahibi olmak, eğitim politikasının mevcut durumunu ve gelecekteki halini öngörebilmek oldukça kolay bir durumdur. Tabi ki tek yönlü bakış doğru bir yaklaşım değildir. Toplumsal birlik, beraberlik, bütünlük ve huzurun sağlanması için eğitime ilişkin ortak bakış ve beklenti önemlidir.

Eğitim, karmaşık bir siyasi gerçekliktir. Bu gerçeği göz ardı etmek, eğitim sistemini oluşturan güç dinamiklerine karşı duyarsız kalmak anlamına gelir. Bunun doğruluğunu görmek için; stratejik planların geliştirilmesi, okul yönetim kurullarının oluşturulması, işe alım süreçleri, müfredat geliştirme, finansman öncelikleri ve öğretim tasarımı gibi eğitimin parçası olan ve büyük etkisi bulunan sayısız süreci göz önünde bulundurmak yeterlidir (Flanagan, 2021).

Bu kısımda;

1. Temel kavramalar,
2. Eğitim siyaseti ve siyasının tarihsel gelişimi,
3. Eğitim siyaseti ve siyasının kuramları,
4. Eğitim demokrasi ilişkisi: Demokratik eğitim,
5. Eğitim siyaseti ve eğitimde siyasa geliştirme bölümleri yer almaktadır.